

Hon kallades
Blomsterlotta

Åsa Hagberg

Hon kallades
Blomsterlotta

Åsa Hagberg

Hon kallades Blomsterlotta

© Åsa Hagberg & Isaberg förlag 2024

Omslagsbild: Blomsterlotta vid Blomsterhem, ca 1960.

Blommor från Freepik

Författare: Åsa Hagberg

Formgivning: Isaberg förlag

Tryck: Isaberg förlag (D-at) 2024

ISBN: 978-91-88721-64-8

Innehåll

Förord	7
1. Barnet längs leden	11
2. Piga	23
3. Över fjällen	33
4. I nöd och lust	45
5. Isrosor	61
6. Så länge livet finns	67
7. De ryggradslösa	87
8. Kall vår	105
9. Gott att då värsta ä över	115
10. Medan världen krigar	131
11. Blomstringstid	147
12. Färgrikt vissnade höst	171
13. Kungen, Lapplisa och Blomsterlotta	187
Framtidens epilog	193
Källförteckning	200

Förord

Hon kom att kallas Blomsterlotta, den enkla kvinna vars liv började i Tärnaby men sedan ledde till Ammarnäs, dessa fjällbyar i södra Lappland i Västerbotten, inte långt från Norges gräns. Här, bland nybyggare och samer, medan världen genomlider två världskrig och en pandemi, i en tid när samhället upplever 1900-talets industriella revolution, blir hennes liv en oväntad skildring av överlevnad. Hur hon, ur sin djupa fattigdom som tidig änka, kunde utveckla den osannolika trädgård som kom att göra många rika och bli en förebild för fjällnära odling. Blomsterhem, trädgården vid fjället.

Detta är hennes berättelse.

Min farmors.

Källmaterial

Som helhet bygger allt på verkliga händelser. Ett rikt källmaterial ligger till grund för att veta vad som har skett, men självklart krävs fiktionen och inlevelsen för att lägga till röster, sinnesintryck och tankar. Likaså för sådan komprimering som underlättar läsningen, så att spridda händelser samlas till en dag eller stund. Här och där återkommer Blomsterlottas egen röst, direkt återgiven ur den inspelning som, genom David Nyström, skribent på bla. Västerbottens-Kuriren, utfördes sent i hennes liv. En oerhört värdefull källa för att också uppfatta tonfall, vad som är lätt att minnas och vad som är svårt, vad som gör henne stolt och när orden blir så få att även berättelsen, hänsynsfullt, måste bli mer fåordig.

Bland hennes barn kommer äldste sonen Alfred att framträda mer. Både för sin betydelse som medskapare av Blomsterlottas trädgård, men allra mest för att därifrån kommer det mesta källmaterialet. Främst från hans vuxna år, i tidningsintervjuer och fotografier, förutom att jag, som hans yngsta dotter, har direkta vittnesbörd.

Men ingen skulle ha berättat närmare om barndomstidens svåra år, om inte min faster Ingrid, Lottas äldsta dotter, orkat gå med mig ner i dessa minnen. Hon, som ännu fanns kvar som den sista överlevande bland syskonen, när vi som var generationen under slutligen började inse att vi behövde få veta hur det hade varit. Hungern och slitet, när det var som värst. I stor tacksamhet har jag kunnat spara hennes ord.

Tre skriftliga källor har också varit till stort stöd.

Prästen Göte Haglunds skildring av ”Folk i fjällbygd”, en samling intervjuer bland dem som kom att bli hans första församling, så att alla dessa samtal, där Blomsterlottas är ett, blir en levande skildring av livet i Ammarnäs under 30-talet.

Studieförbundet Vuxenskolans studiecirkel ”Ett sekel i Ammarnäs”, som genom Alfred fanns i min ägo samlad i berättelser och dokument om både nybyggare och samer, hela den utveckling detta samhälle i glesbygden erfor ca 1870–1970: vägbyggen, postutdelning, telefon, militärtjänstgöring, näringsliv, turism och mycket mera.

Elisabeth Berglund-Oskarssons släktkrönika över släkten Berglund, den släkt Lotta giftes in i och blev en del av, ger en samling berättelser och faktaunderlag kring just denna stora familj.

Till denna finns ytterligare värdefull släktforskning genom Alfred, genom Else-Marie Carlsson som blivit vän till familjen, och min mamma Ebba Artman, som även följt berättelsers väg.

Mariana Mattssons och Reginald Scholz sakkunniga undersökning av trädgårdens växtlighet i samband med att en del av denna 2014 kunde återställas, har varit ovärderlig för att

här i boken kunna veta vad Lotta både planterar och plockar till alla sina besökare.

Hillevi Wadenstens forskning med tillhörande intervjuer 2004 i samband med en utställning om Blomsterlotta på Västerbottens Länsmuseum, har gett ytterligare synvinklar av både Blomsterhem och Blomsterlotta.

Sorsele församling, genom Gabriella Eliasson, och Luleå stift, genom stiftsarkivarie Olle Mattsson har välvilligt bidragit med fakta som rör kyrkorna och dess präster och biskopar.

Samtal med Alf Anders Emanuelsson har hjälpt mig att bättre förstå samernas erfarenhet i denna bygd under denna tid, inte bara som fakta, utan känslan av undanträngning när någon annan tar över språket och tolkningsföreträdet.

Slutligen, för att söka svar på alla de detaljfrågor som kan återstå för att måla en bild hel, har jag tacksamt kunnat vända mig till Maja Sjöström, barn till Lottas svåger Johan, en ännu levande källa bosatt i Ammarnäs, som varit där, i berättelsen, som vet på fotot vem som är vem och med sitt goda minne kunnat hjälpa mig med det sista. Likaså Inger Grundström, som i sitt stora intresse för bygdens och dess människors historia, gett mig en god kunskapskälla att luta mig mot, förutom att ytterligare bidra med "Ammarnäsbygdens historia 1803–2008" och "Berättelser om Ammarnäskvinnor från 1800-talet".

Såsom själv skåning, blir dessa samtal, Lottas egen röst och nedskrivna citat mitt underlag för bokens dialektala uttryck. Dock är jag inte så konsekvent att texten blir svårläst. Myndighetspersoner såsom lärare och präster återger jag utan dialekt, då dessa ofta var tillresta från andra delar av landet.

Ett särskilt tack riktas slutligen till min bror, Anders Berglund. Det var du som väckte mitt intresse, så att jag alls började, som förstod värdet i att en enkel kvinna uppe i fjällen vigde sitt liv till att odla blommor. För skönhetens, livets och glädjens skull.

Åsa Hagberg

1

Barnet längs leden

”Umasjö, då hette hä, men dem bodd där ... å så köpte han då där huset i Vilasund. Då hette Smilasund.”₁

1895

Vågorna kluckar mot den enkla träekan. Lotta hänger mot kanten för att försöka sträcka fingret ner i vattnet, precis som Gustav och Albin.

”Häng int så!”

Mamma Anna drar in henne. En stund tjuvar Lotta hopkrupet mot durken, att bröderna får, för att de är större. Hon är bara fem år ... eller nästan, om bara några dagar infaller födelsedagen. Alltid vill hon bli större, kunna själv. Hon skulle visst ha klarat det, vet precis hur hon måste hålla sig för att inte trilla.

Men kluckandet lugnar.

Att få sitta där, med mamma så nära och stilla att hon kan luta sig. I mammas famn har lilla Greta somnat, vaggad av vågorna. Mittemot finns pappa Oskar, med årorna i händerna, årtag efter årtag. Han ler retsamt åt hennes trumpna underläpp.

”Ska dä int bli roligt å häls på mormor?”

”Jo ...”

Det gäller att passa på. De kommer inte dit så ofta. Det är fem mil till Tärnaby, pappa är nästan aldrig hemma, och mamma kan inte bara lämna huset och korna som måste mjölkas och allt som måste tas hand om. Och när ett barn fötts väntar hon snart nästa, blir stor och tung. Pappa är snickare, och far runt i hela Västerbotten i ett arbetslag som bygger kyrkor, i det ena samhället efter det andra. Snart ska Fritz börja följa med som lärling. Lottas underläpp putar tjurigt igen, vid tanken. Hon älskar sin bror. Om hon skulle stannat hemma, hade det varit för det – att få vara mer med Fritz. Hjälp honom att ordna upp näten, eller samla ihop det slagna gräset, det som farit som skjutet upp ur marken när solen aldrig vill gå ner. Som om det gick att vakna på morgonen och se hur det vuxit under den ljusa natten.

Äldsta systemen, Kristina, kommer hem först om några veckor, när pappa och Fritz har åkt. Kristina är tretton år, då kan man redan arbeta som piga. Helst skulle Kristina vilja komma till Norge, till Mo i Rana bara sju mil bort åt andra hållet, den stora hamnen där det finns liv och rörelse, där den tyske handlaren Meyer hade grundat och byggt upp sitt stora handelshus ända sedan 1852, och både lönen och arbetet är mycket bättre. Men pappa tvekar.

”Du får vänt ett år åtminstone.”

Hamnar kan också vara busliv och fylla.

Men mot deras lilla eka kluckar vattnet. Vågorna i den långsmala Umasjön håller sig stilla, även om en vind fort kan riva upp det brant sjunkande djupet i farliga vågor, med höga fjäll på båda sidor. Till höger kan Lotta kika upp mot Praahkoenjuenie, nästan 1500 meter över havet, men längre fram, ner mot Tärna, ännu mäktigare fjäll som klättrar ytterligare 300 meter mot himlen. Ibland inbäddade i molnen, så skingras de, och den glittrigt snöklädda toppen framträder. Fast det är mitt i sommaren.

Ännu en stund ska hon få ligga så i båten och bara titta.

Där sjön smalnar av och strömmen tilltar, kommer pappa att ro in till stranden och släppa av dem. Sträckan ner till Klippen går de för att sova över hos faster Sofia, sedan hämtar morfar dem så att de får åka de sista två milen.

Mamma säger att det är för hennes skull, för att hennes ben är för små. Inte Gustavs och Albins, förstås, bara hennes. Lotta tänker att hon visst hade kunnat gå! Hon går ju överallt hela tiden. Det är mycket värre för mamma själv, som måste bära både packning och Greta.

*

”Mormor hadd så myttje blommen. Hon bruka klä brudar i Tärna. Fick frö från Amerika. Då va många märkliga blommen, såna som ingen har sett här förr.” 2 (sid 79)

Som en ljus dröm.

Den sortens lyckoerfarenhet som vävs in i själen hos det lilla barnet.

Att vara hos mormor när sommaren just slår ut i blom, när växtligheten är så prunkande färsk att ingenting har hunnit börja vissna, som om allt sker i en explosion samtidigt. Alla färger som suger in det dygnslånga ljuset till att djupna i klarhet som annars inte finns.

Midsommar.

Den helg hon fyller år och mormor har lovat att baka tårta. Samma helg som hon går runt i trädgården och hjälper mormor att samla fång av blommor. Inte bara de vanliga, redan vackra nog, smörbollor och violer och midsommarblomster, utan blommor som Lotta aldrig har sett förut. Stora skönheter, där bara några få räcker till en hel krans.

”Va ä dä ...?”

Hon kan nästan inte få fram frågan, gapande i hänförelse.

”Dä ä blommen från Amerika. Du vet Sara, hon for ju med sin familj. Hon skickar fröer hit.”

”Dä va dä finaste ja sett! Kan di väx hos oss?”

”Ja tror dä ä för långt opp i fjällen, men du kan ju försök. Om dä blir fröer ska du få.”

”Mmm ...”

Det är de blommorna, som sedan samlas i kransar och buketter, tillsammans med andra de har plockat från ängen. Brudföljet smyckas med mormors blommor, hon som har de vackraste blommorna i hela Tärnaby. Fiolerna spelar upp. Mamma har lagt Greta i mormors famn och fattar Lottas händer.

”Kom Lotta, nu dansar vi!”

Mamma som skrattar och inte ser så trött ut som hon brukar. Hon har också blommor i håret, precis som Lotta, gula smörbollor flätade som en gyllene tiara, skimrande av hundkexets flor och krönt av varsin jättelik brandgul lilja.

Ja, som en ljus dröm.

Invävd i själen hos det lilla barnet.

*

*” ... hon hade hemsk huvudvärk, å sen var hon på lördag, då var hon inte så vansklig. Men så kom posten då på måndan, så hon tog sängkläderna och skulle piska opp dem ute ...
Ja var åtta å ett halvt år.”₁*

1898 (alt. 1901)

Vintern sägs vara så mörk, som sommaren är ljus. Det är inte helt sant, inte vissa av dessa nästan solgömda dagar, inte när molnen flytt himlen och oändligheten sträcker ut sig i en myriad av stjärnor. När Lotta och Greta går ut ur huset längs det upptrampade snöspåret ner mot ladugården, behöver de ingen lykta med sig. Den skulle bara ha stört det andra skenet. Det som flimrar i väldiga vågor, sveper och rör sig i turkos, gulgrönt, ibland röda toner, innan ett tveksamt stigande dagsljus driver bort dem. Under allt speglas landskapet vitt, särskilt

uppe hos dem där skogen börjar glesna, tills bara småbjörken kryper upp för fjällsluttningarna.

”Hä ä som änglar som flyg” säger Greta.

”Ju ...”

Lotta vill helst inte prata. Helst hade hon gått själv, som hon brukar, eller haft mamma med sig. Annars vet hon hur man gör. Precis hur man måste dra för att få fram den värdefulla mjölken från spenarna, fortfarande med mycket näring i sig, men visst blir den tunnare med vintern. Hon kan göra rent i båsen och köra undan gödslet, se till att djuren får vatten och nytt hö att tugga på medan hon kliar dem mellan örnen, hör hur de frustar belåtet och buffar vänskapligt mot henne. Fjällkorna är mindre, och nästan alltid utan horn. Hon älskar sina kor, ja, så mycket är hon hos dem, att de nästan är hennes.

Det var mamma som bad henne ta Greta med.

Mamma, med sitt bleka ansikte, som aska i blicken.

Lotta hade redan tänt upp elden i spisen, när mamma dröjde för länge i sängen, och golvplankorna låg iskalla under fötterna. Mamma sa att det var huvudet. Inte bara det vanligt trötta, värkande huvudet. Hon åt nästan ingenting, blev arg och ropade ”Tig!” vid minsta lilla skrik från någon av dem.

”Kan jag få lit?”

Greta finns bakom Lotta och tittar girigt på mjölkstrålen som rinner ner i hinken.

”Jo, lit.”

Lotta själv vill också ha. Det är mjölkerskornas privilegium att få smaka på den spenfärska mjölken, medan den fortfarande flyter som en varm ström genom strupen. Godare mjölk finns inte, i den iskalla vintern.

”Vi måste spara te mamma å August. Mamma säg hon ä lite bättre.”

”Om hon får mjölk kanske hon blir frisk.”

”Ju.”

August är den yngste. Det sista av de tio barn Anna föder,

där tre av dem dog nästan innan de hann börja leva. Ensam med barnen de flesta månader av året. Hur skulle Anna inte se trött ut? Men posten kommer i alla fall med brev. Ibland kan det finnas pengar i det.

När Lotta och Greta återvänder mot huset med mjölkhinken i handen, har ytterligare ljus lyckats närma sig horisonten. Mamma är på väg ut på trappan med sängkläderna i händerna, så att någon sorts färg runnit upp i kinderna.

”Brevbäraren kom ju idag. Vi får göra lite fint ...”

Det är då det händer.

Ansiktsfärgen slår om till grönvit, blek som snön, men utan det glittrande.

Sängkläderna faller ur händerna när hon vacklar till och tar sig för huvudet.

”Ja tror att ja ... fick ... slag.”

Det blir det sista hon säger. I alla fall den sortens ord som går att höra vad det är, som inte bara är yrande och sludder. En mamma som med en del av sin sista möda tar sig tillbaka till sängen, ångestfullt ser de tre barnen stå med förskräckta blickar mitt på golvet, fråga vad det är, fråga om hon vill ha lite mjölk, och så August som efter den första chocken börjar gråta. Snälla, August, gråt inte ... men munnen går inte att styra, allt blir hmm ... blu ... schm ...

Tänk om pappa inte hade varit så långt bort.

Tänk om Fritz inte hade varit med honom.

Tänk om Kristina inte hade varit i Norge.

Tänk om Gustav och Albin inte varit på skolan i Klippen.

Tänk om en åtta-och-ett-halvt-åring inte hade varit det största barn som fanns hemma i ett hus i en vintervid glesbygd, med närmaste släkten många mil bort, medan mamma ligger döende i sängen.

Tänk om brevbäraren inte hade kommit.

*

*I himmelen, i himmelen, där Herren Gud själv bor,
hur härlig bliver sällheten, hur outsägligt stor ...*

Tramporgelns toner spelar utan brådska i kyrkan i Tärnaby. Är det begravning så är det. Om än släktingar kan vara spridda och långt borta, är döden det aldrig. Den finns alltid runt hörnet, det är bara att vara beredd på att den kan slå till.

På något sätt, i en bygd dit telefonstolparna hinner fram först flera år senare, har budet slutligen nått Oskar att hans fru hastigt lämnat dem, att han måste resa hem och ordna upp allt. Med huset, med barnen, med djuren.

Planen för Lotta är given.

”Du får komma te fastra i Klippen. Hä ä på tiden du börjar i skolan, du å.”

”Men prästen sa ju på husförhör att ja redan läs som en vuxen Qvinna ...!”

Avsiktligt uttalade Lotta ”qvinna” så att det nästan gick att höra det sirliga q-et vid stavningen. Just det hade hon läst, vid husförhöret då hon var sju år och talet om skolan kom upp, så liten att hon helst stod på knä på stolen för att se ordentligt i boken. Men så flytande kom texten om syndafallet över hennes läppar att prästen i förtjusning hade skänkt henne en hel 25-öring.

”Vi sa ju att ja inte måste gå än å lära dä ja redan kan. Att mamma behövd mej mer, å koen å ...”

”Nu ä dä som dä ä.”

”Men koen, pappa! Vem ska mjölk dem å ge dem mat, å...?”
Tårarna sköljer fram i ögonen.

Oskar tiger. De vet båda hur det är. Om det hade varit på våren kunde korna bara säljas, eller lånas ut till en gård inom rimligt avstånd. Men hur skulle det gå att flytta kor mitt i vintern? Slakt är enda möjligheten.

”Ja kan ta hand om dem!”

”Ja kan int bara lämna mitt arbete å se efter dej. Skulle du bo i huset själv hela vintern?”

”Ja har redan gjort allt när mamma var sjuk.”

Oskar tiger igen.

”Snälla, pappa, ja lovar att ja kan.”

*

*”Jo, posten han gick ju var fjortonde dag, å han brukade ju komma opp, å sen då grannen där bakom sjön, om int dä var ryk i muren så skulle han fara bort å se. Dä syntes ju väl över, där var ingen skog.”*¹

Lotta är inte ensam.

Jo, att mamma inte finns, är ensamt. Men det är lättare att småsyskonen inte finns i huset. Korna ger henne sitt tysta sällskap när hon mjölkar dem. Hennes fingrar är inte alls för små för dem. Hon är säker på att de tycker om det, som om hennes händer är mjuka som kalvens mun när den ska dia. Aldrig drar hon för hårt, jäktar inte, och ibland sjunger hon för dem. Mest kan hon psalmer, eller gamla folkvisor, ibland kanske nån visa hon egentligen inte får sjunga, men som Fritz har lärt henne. Bara korna hör, sveper med svansen och flåsar med i vad hon än sjunger.

Men tänk om hon haft en katt. Mamma ville inte.

När hon blir stor, och har sitt eget hus, då kommer hon att ha en katt. En katt, kor och blommor som mormor.

Ute har det blivit ännu mörkare. Med jultiden för dörren är vintern så mörk den kan bli. Hon kommer att fira den som Josef och Maria och Jesusbarnet i sitt stall. Kanske Gustav och Albin kommer upp över jullovet. Men varför skulle de fara upp i midvintermörkret?

Efter att hon burit in mjölken går nästa runda till vedboden. Det blir flera vändor för att få in tillräckligt mycket. Men det var en av förutsättningarna, att det fanns gott om huggen ved i vedboden. Varje morgon skall grannen på andra sidan den isbelagda sjön kunna se hur röken stiger ur skorstenen. Deras hus ligger en bit upp i backen, så att rökstrimman blir som en tydlig signal upp mot himlen.

Lilla Lotta är uppe och mår bra.

Alldeles nedanför huset smiter leden mot Norge förbi, den som 100 år senare kommer att vara en stor Europaväg, numrerad 12 och en av de vackraste. Nu kan den som har häst och vagn eller släde köra där med sina handelsvaror, annars vandrar man sommartid, skidar på vintern över den isbelagda sjön.

Just när hon ätit sin varma gröt, med lite av den färska mjölken och en smörklick till och tänker på hur gott det skulle ha varit om hon kunnat strö på lite socker, hörs dunsarna utanför huset när någon ställer av sig skidorna.

Det är måndag. Då vet hon.

”Hallå i stugan!”

Jo, det är brevbäraren.

Han som kom som en räddande ängel förut, så att budet gick om mammas slaganfall och hjälpen skyndade till. Han som nu har lovat att alltid titta in, varje posttur, med eller utan brev, aldrig bara skida förbi.

Det gjorde han heller nästan aldrig förut.

”Ä allt bra mä dej?”

”Jo. Ja har kaffe, om du vill. Å filmjolk, å fisk å potatis.”

”Hä va int dåligt. Men hä räck med kaffe, spara du din mat.”

Medan de dricker granskar han denna lillgamla flicka som bor helt ensam, så öde. Det handlar inte bara om åldern, hon är liten till växten. Leden intill huset gör att fler än en brevställare kan ha anledning att stanna till. Men Lotta ser stolt ut.

”Ja fick kaffet av en arbetare som sökte sej plats i Norge. Han tog sin rast här.”

”Jaha, du. Du ... vart int rädd?”

”Nä. Alla tyck bara ja ä duktig.”

”Och inga tjyven?”

”Nä.”

”Annars släpp du int in dem!”

”Näe, ja lovar!”

Inga blåmärken efter hårda grepp. Ingen rädsla i blicken. Vad kan han annat än tro henne?

”Nå, du ser ju ut å klara dej.”

Innan brevbäraren ger sig av har han gått inom vedboden och hämtat en rejäl börda.

”Hä ser ut å blås upp. Så slipp du gå ut i mårnan.”

*

”Ja hadd ju tre kor å sköta. Å sen hadd ja ju en kvig som var tre år å ... den där sku få kalv då å ja tänkt dä går aldrig för mej.”₁

Lotta hade lovat att hon skulle ta hand om korna. Nog anade hon att en kalv kunde vara på väg, men hade kanske hoppats att den skulle dröja bara lite längre fram. Bara lite mer vår i sikte, eller i alla fall ... att någon mer skulle vara hemma just då.

Det brukade gå bra, och hon hade sett på flera gånger. Hon var den som hade hjälpt till, sprungit och hämtat allt som behövde hämtas, klappat och hejat. En van ko kunde kalva så att det knappt hann börja innan kalven var ute. Men en kviga kunde få kämpa länge.

Det kunde gå så illa att kalven inte kom ut som den skulle, kon kämpade och blödde och dog. Det fick bara inte hända.

Men det är fortfarande iskall, snötyngd vinter när kvigans tecken blir tydliga.

Det oroliga råmandet, rörelserna under huden, ett ömt spänt juver som aldrig förut mjölkats.

”Gode Gud, hjälp mej ...”

Lotta bär dit vad som behövs. Hinkar med rent vatten. Och så har hon lärt sig att båset måste hållas varmt, både för kvigan, kalven och henne själv, men allra mest för att juvren inte ska bli för kall så att mjölken stockar sig då kalven ska dia. Hon gör så som hon har sett att mamma gjorde, ordnar en

kittel med heta glöder i. Den kan sedan skjutas in i båset, så nära hon vågar, som en varm kamin.

Kvigan kämpar, Lotta klappar lugnande, sjunger och nynnar. Vattnet går, hon städar bort det blöta, fyller på med halm, nu måste ... jo, två små klövar, så en liten mule ... den värsta oron släpper sin tunga klump. Det är så det ska se ut. Ingenting är bakvänt eller fel.

”Nu kom den, vad du ä duktig.”

Där, en helt ny liten kalv, som ett kladdigt knyte i den fuktiga halmen. Så skakar den till med ett frustande gnyende, när det första andetaget tränger in i lungorna.

Kvigan som inte längre är en kviga, utan en ko trånande att ge di, reser sig för att slicka kalven rent. Lotta har en handduk till hands, uppvärmd mot kitteln. Hjälper till, mest för att hålla varmt.

Fyra, oproportionerligt långa och rangliga ben söker fotfäste. Märkligt nog lyckas en kalv ställa sig upp, bara ett par timmar gammal. Den vet var mjölken finns.

Försiktigt för Lotta den glödgade kitteln så nära hon vågar. Kalven suger girigt från spenarna.

”Visst ä dä gott. Snart ska ja få, jag å.”

Råmjölken, de första dagarna efter kalvningen. Tjock, näringsmättad och fin.

Att det ändå gick bra. Det glömmer hon inte.